

Kainuun ja valtioneuvoston aluekehittämisen keskustelut 2022

Maakuntahallitus 24.1.2022
Jouni Ponnikas

Valtioneuvoston palaute

- Hyvä jatkumo ed. vuoteen, mutta samalla kaivattiin enemmän poikkihallinnollista näkökulmaa
- Saavutettavuuden osalta esim. kiinteämpää kytkentää matkailuun ja kv-yrittäjäympäristöön eli poikkihallinnollinen tarkastelu, ei pelkästään liikennehankkeina
- STM/ väestön hyvinvoinnin edistäminen, työhyvinvointi - >kytky osaavaan työvoimaan
- Kainuun pitovoima – ilmastonäkökulman huomioiminen/ YM
- Investoinnit – ekosysteemisopimus - mittaustekniikka

1. Osaavan työvoiman riittävyden turvaaminen (1/2)

Ilmiön/käsillä olevan tilanteen kuvaus	Kehittämisen kärjet/haasteet/mahdollisuudet	Tavoite
<p>Työvoiman eläköityminen, tuotannolliset investoinnit, yritysten kasvu ja uusien perustaminen ovat luoneet työpaikkoja ja pahentaneet rekrytointiongelmia ja työvoimapulaa. Lokakuu 2020 – syyskuu 2021 TE-palveluihin ilmoitettiin 13035 avointa työpaikkaa (reilu 1000/kuukausi). Syyskuun 2021 lopussa työttömiä oli 2766 ja työttömyys 8,9 %, mikä on matalammalla kuin koskaan aiemmin (rakenteellinen työttömyys 62 %). Työmarkkinoille tulevien nuorten määrä on vuosittain noin 500 henkilöä eläköityviä pienempi. TKn (2021) väestöennuste: 15–64-vuotiaiden määrä vähenee vuoteen 2040 mennessä yli 21%. KEVAn eläköitymisennuste: vuoteen 2030 yli 3000 kuntatyöntekijää eläköityy (yli 38% kuntatyöntekijöistä). Kainuun väestö ei riitä avoimiin työpaikkoihin. Muillakin alueilla on työvoimapula, joten Suomen ikäluokat tuskin riittävät ja tarvitaan maahanmuuttoa. Suurin työvoimapula on SOTE:ssa. Lisäksi paljon pulaa on rakennus-, metsä-, metalli- ja kaivannaisalan työntekijöistä, siivoojista, kodinhoitajista, teollisuuden työnjohtajista, taloushallinnon toimistotyöntekijöistä, psykologeista sekä opettajista. Yritysten ja julkisen sektorin työnantajien valmiudet ja käytettävissä olevat resurssit kv-rekrytointiin ovat riittämättömät. Työnantajien paljon käyttämät vuokratyönantajirytykset eivät tuo alueelle asumaan asettuvia työntekijöitä.</p>	<p>Työelämän tarpeisiin vastaavan kasvatusalan koulutuksen kehittäminen ratkaisemaan opettaja- ja varhaiskasvattajapulaa Kainuussa</p> <p>Työelämän tarpeisiin vastaavien koulutuspolkujen kehittäminen: KAMK koulutuksesta KYK:n organisoimaan yo-koulukseen</p> <p>Työelämän tarpeisiin alueen veto- ja pitovoimaa vahvistavaa yo-koulutusta: Luodaan KYK:n digitaalisuutta hyödyntävää YO perustutkintokoulutusta, jossa vuosittainen sisäänotto, tutkinnot antaa KYK yhteistyöyliopistot</p>	<p>Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen: 1) nopeita ratkaisuja työvoimapulaan (kasvatusalan osaajien ja työntekijöiden eläköityvien tilalle uusia työntekijöitä, alan koulutusta ja tki:tä Kajaanin yo-keskukseen) 2) toimintatapoja reagoida muuttuviin työelämän tarpeisiin (koulutuspolkuja: AMK – YO) 3) vahvistaa Kainuun veto- ja pitovoimaa korkea- ja yliopistokoulutusta monipuolistamalla (Kajaanin yo-keskukseen lisää yo-perustutkintokoulutusta)</p>

Poikkihallinnollisuus: Merkitse, mihin eri ALKE-päätöksen osa-alueisiin kehittämisen kärjet liittyvät

☐	Ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen	☐	Osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana
☐	Kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet	☒	Osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy
☒	Uudistuva elinkeinoelämä ja TKI-toiminnan vauhdittaminen	☒	Aluekehittämisen toimintamalli

1. Osaavan työvoiman riittävyyden turvaaminen (2/2)

Ilmiön/käsillä olevan tilanteen kuvaus	Kehittämisen kärjet/haasteet/mahdollisuudet	Tavoite
Ks. edellinen kalvo	Pilotoidaan kaikille suomalaisille organisaatioille avoin poikkihallinnollinen toimintamalli SOTE-alan kv-rekrytointiin, osaamisen vahvistamiseen	Lisätään Kainuun hyvinvointialueen kv-työntekijöiden rekrytoimista pysyviksi työntekijöiksi asumaan Kainuuseen. Luodaan toimintamalli, jossa lähtömaan kumppanikouluissa annetaan opetusta. KAMK:ssa vuoden siltakoulutus osaamisen päivittämiseksi: kohdemaan ylemmästä tutkinnosta suoraan samantasoiseen tutkintoon tai ylemmästä alempaan. Tärkeää poikkihallinnollinen yhteistyö, työelämäyhteys opintojen aikana, kielikoulutus, riittävästi opiskelijoita (koulutetaan Kainuussa osaajia myös muille alueille). Työhyvinvointi vahvistuu, työssä jaksetaan eläkeikään asti. Työnantajakuva ja työpaikkojen vetovoima Kainuussa vahvistuvat.
	Kohdennetaan toimenpiteitä työhyvinvoinnin, työelämän laadun, uudenlaisten toiminta- ja työtekemisen tapojen johtamisen sekä työnantajakuvaan kehittämiseen.	

Poikkihallinnollisuus: Merkitse, mihin eri ALKE-päätöksen osa-alueisiin kehittämisen kärjet liittyvät

☐	Ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen	☐	Osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana
☐	Kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet	☒	Osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy
☒	Uudistuva elinkeinoelämä ja TKI-toiminnan vauhdittaminen	☒	Aluekehittämisen toimintamalli

1. Osaavan työvoiman riittävyyden turvaaminen

Toimenpiteet 1–3 kpl	Vaikutukset	Johtopäätökset: Maakunnan ja valtioneuvoston välineet
A: Työelämän tarpeisiin vastaavan yo koulutuksen kehittäminen: 1) kasvatusalan yo koulutusta opettaja- ja varhaiskasvattajapulaan; 2) koulutuspolkujen kehittäminen KAMK koulutuksesta KYK:n organisoimaan yo-koulukseen	A: 1) nopeita ratkaisuja työvoimapulaan (tarvittavia kasvatusalan osaajia) 2) toimintatapoja reagoida muuttuviin työelämän tarpeisiin (koulutuspolkuja: KAMK – YO (KYK) työvoimatarvealoille)	Kainuu: RR rahoitus: ESR, EAKR / kansallinen rahoitus; Kainuun siltasopimus 2022 – 2025 (Kainuu laatii siltasopimuksen: vastuut ja roolit osaavan tv:n varmistamiseen)
Kainuun liitto / Jouni Ponnikas		Kohdennettua rahoitusta koulutusohjelmien suunnitteluun ja toteutukseen
B: Työelämän tarpeisiin alueen veto- ja pitovoimaa vahvistavaa yo-koulutusta: Luodaan KYK:n digitaalisuutta hyödyntävää YO perustutkintokoulutusta, jossa vuosittainen sisäänotto, tutkinnot antaa KYK yhteistyöyliopistot	B: vahvistaa Kainuun veto- ja pitovoimaa korkea- ja yliopistokoulutusta monipuolistamalla (Kajaanin yo-keskukseen lisää yo-perustutkintokoulutusta) ja tuottaa os. työvoimaa työmarkkinoiden tarpeisiin	Kainuu: RR rahoitus: ESR, EAKR / kansallinen rahoitus; Kainuun siltasopimus 2022 - 2025
Kainuun liitto / Jouni Ponnikas		Kohdennettua rahoitusta koulutusohjelmien suunnitteluun ja toteutukseen
C: Pilotoidaan kaikille suomalaisille organisaatioille avoin poikkihallinnollinen toimintamalli SOTE-alan kv-rekrytointiin, osaamisen vahvistamiseen	C: Kainuun ja muun Suomen hyvinvointialueille kv-työntekijöitä asumaan Kainuuseen. KAMK:ssa vuoden siltakoulutus osaamisen päivittämiseksi.	Kainuu: RR rahoitus: ESR, EAKR / kansallinen AKKE rahoitus; Kainuun siltasopimus 2022 - 2025
Kainuun liitto / Jouni Ponnikas		Kohdennettua rahoitusta kv-osaajien rekrytointimallin suunnitteluun ja toteutukseen

1. Osaavan työvoiman riittävyyden turvaaminen

Toimenpiteet 1–3 kpl	Vaikutukset	Johtopäätökset: Maakunnan ja valtioneuvoston välineet
Kohdennetaan toimenpiteitä työhyvinvoinnin, työelämän laadun, uudenlaisten toiminta- ja työntekemisen tapojen johtamisen sekä työnantajakuvaan kehittämiseen.	Työhyvinvointi vahvistuu, työssä jaksetaan eläkeikään asti. Työnantajakuva ja työpaikkojen vetovoima Kainuussa vahvistuvat.	Kainuu: ESR rahoitus, Kainuun siltasopimus 2022 – 2025, kärkitoimialojen vetovoiman vahvistaminen osana maineyötä Työhyvinvoinnin ja –jaksamisen vahvistamiseen pilottikokeiluja
Kainuun liitto / Jouni Ponnikas		
Kainuun liitto / Jouni Ponnikas		
Kainuun liitto / Jouni Ponnikas		

2. Kainuun saavutettavuuden parantaminen

Ilmiön/käsillä olevan tilanteen kuvaus	Kehittämisen kärjet/haasteet/mahdollisuudet	Tavoite
<p>Kainuun ja Itäisen Suomen liikenneinfrastruktuurille kuvaavaa on jälkeenjääneisyys verrattuna Etelä- ja Länsi-Suomeen. Tämä näkyy tieverkon ja rataverkon kunnossa, toimintavarmuudessa ja palvelukyvyssä, junaliikenteen saavutettavuudessa ja lentoliikenteen jatkuvuuden epävarmuudessa. Kainuun valmistava teollisuus kasvaa ja tuotteiden sekä raaka-aineiden toimivan logistiikan edellytyksenä ovat toimivat liikenneyhteydet. Matkailun ja muun yritystoiminnan kasvu edellyttävät alueen hyvää saavutettavuutta eri liikennemuodoilla. VJS:n tavoitteena on alle 3 h matka-aika pääkaupungin ja maakuntakeskusten välillä. Kajaani – Helsinki välillä tämä edellyttää lentoyhteyttä. Koronapandemia vuonna 2020 lopetti lennot Kainuuseen kahdeksaksi kuukaudeksi. Lentoliikenne Kainuuseen jatkuu valtion kustantamana ostopalveluna elokuun 2022 loppuun saakka. Työperäinen matkustaminen vähenee. Matkustajia Kajaanin reitille tarvitaan lisää matkailijoista, jotta liikennöinti on kannattavaa ja lentoyhteys pysyvä. Kainuulla erinomaiset mahdollisuudet kansainvälisen matkailun kasvuun, mikä tukee ja tarvitsee sujuvia lentoyhteyksiä.</p>	<p>Savonradan nopeuttamisen suunnittelun sisällyttäminen Väyläviraston suunnitteluohjelmaan.</p> <p>-</p> <p>Vt5 suunnitteluvalmiuden parantaminen Etelä-Savon ja Pohjois-Savon alueella.</p> <p>-</p> <p>Lentoliikenteen merkityksen ja jatkuvuuden huomioiminen ja siihen liittyviin haasteisiin valmistautuminen sekä Kainuun matkailun kansainvälistymisen edistäminen vahvalla kehityspanostuksella = markkinointirahoitusta</p>	<p>Koko Suomen saavutettavuuden parantaminen. Itäisen Suomen junaliikenteen saavutettavuuden parantaminen ja noin viiden tunnin matka-aika henkilöjunalla Helsingistä Kajaaniin pitkällä aikavälillä. Valtatie 5 kehittämisen jatkaminen. Perusväylänpidon rahoitustason nosto (muut kuin pääväylät). Kainuun lentoliikenteellinen saavutettavuuden jatkuvuus turvataan markkinaehtoisesti tai muilla tavoilla. Kainuun kilpailukyky ja vetovoima asumis-, matkailu-, työnteko-, opiskelu-, yrittäjäys- ja investointikohteena vahvistuvat. Kainuun matkailu kansainvälistyy matkailutuotteiden kehittämisellä, markkinointiyhteistyöllä (Arctic Lakeland) Visit Finlandin kanssa sekä kansainvälisten investointien houkuttelulla.</p>

Poikkihallinnollisuus: Merkitse, mihin eri ALKE-päätöksen osa-alueisiin kehittämisen kärjet liittyvät

☐	Ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen	☒	Osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana
☐	Kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet	☐	Osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy
☒	Uudistuva elinkeinoelämä ja TKI-toiminnan vauhdittaminen	☐	Aluekehittämisen toimintamalli

2. Kainuun saavutettavuuden parantaminen

Toimenpiteet 1–3 kpl	Vaikutukset	Johtopäätökset: Maakunnan ja valtioneuvoston välineet
Savonradan nopeuttamisen suunnittelun sisällyttäminen Väyläviraston suunnitteluohjelmaan.	Itäisen Suomen junaliikenteen nopeuden parantaminen; noin viiden tunnin matka-aika henkilöjunalla Helsingistä Kajaaniin pitkällä aikavälillä. Koko Suomen ja I-Suomen kansallinen ja kansainvälinen saavutettavuus työ-, vapaa-ajan, matkailu- ja tavaraliikenteessä paranevat.	Maakuntien välineet: Olla tiiviisti mukana aktivoimassa eri tahojen yhteistyötä rataliikenteen operatiivisessa kehittämisessä. Valtioneuvoston välineet: Savonradan nopeuttamisen suunnittelun sisällyttäminen Väyläviraston suunnitteluohjelmaan.
Kainuun liitto / Sanna Schroderus		
Vt5:n suunnitteluvalmiuden parantaminen Etelä- ja Pohjois-Savon ja Kainuun alueella.	Valtatie 5 kunto, välityskyky ja liikenneturvallisuus paranevat. Koko Suomen ja Itä-Suomen kansallinen ja kansainvälinen saavutettavuus paranevat.	Maakuntien välineet: Olla tiiviisti mukana aktivoimassa eri tahojen yhteistyötä tieverkon hyödyntämisessä ja kehittämisessä. Valtioneuvoston välineet: Resurssien suuntaaminen niin, että Vt5 suunnittelu- ja toteutusvalmius paranevat.
Kainuun liitto / Sanna Schroderus		
Markkinaehtoisen lentoliikenteen jatkuvuuden varmistaminen vauhdittamalla kv-matkailun kasvua Kainuuseen. Kehitetään saavutettavuutta (erityisesti lentoliikenne) kv-matkailutuotteita, -osaamista, -markkinointia, Kainuun kv-näkyvyyttä ja toteutetaan kv-markkinointikampanjoita.	Kainuun lentoliikenteellinen saavutettavuuden jatkuvuus varmistuu markkinaehtoisesti tai muilla tavoilla. Kansainvälinen matkailu Kainuuseen kasvaa markkinointiyhteistyöllä (Arctic Lakeland, Kainuu ja Visit Finland) sekä kansainvälisillä investoinneilla ja osaamisen vahvistamisella.	Maakuntien välineet: Aktivoida eri tahojen yhteistyötä lentoliikenteen kehittämisessä. Huomioida lentoliikenteen jatkuvuus hankkeiden rahoittamisessa. Toteuttaa Kainuun kv-matkailun markkinointiyhteistyötä (Arctic Lakeland, Kainuu ja Visit Finland) sekä TKI ja koulutusyhteistyötä yritysten kanssa. KV-matkailun ja siihen liittyvän osaamisen kehittämishankkeet EAKR ja ESR varoilla. Valtioneuvoston välineet: Resurssien suuntaaminen 1) niin, että Liikenne 12 -suunnitelman alueiden saavutettavuustavoitteet toteutuvat sekä 2) Kainuun matkailun kv markkinointiin
Kainuun liitto / Pentti Malinen		

3. Investointien turvaaminen

Ilmiön/käsillä olevan tilanteen kuvaus

Kainuun kestävä talouskasvu, yritysten kilpailukyky sekä ratkaisujen tuottaminen ilmastokriisiin (erityisesti fossiilisten raaka-aineiden ja tuotteiden korvaaminen uusiutuville) edellyttävät teollisia, palvelualan ja tutkimusinfrastruktuuri-investointeja (esim. mittaustekniikka / ekosysteemisopimus). Kainuuseen tavoitellaan 2,2 miljardin investointeja vuoteen 2025 mennessä. Kainuun maakuntaohjelmassa linjattu maakunnan kärki-investointihanke on metsäbiotalouteen kuuluva KCF:n biotuotetehdas Paltmoon (600 000 t sellutehdas, raaka-aineena paikallinen havu- ja koivukuitu sekä sahanake, myös sivuvirtojen jatkojalostaminen. KCF tuotannon aikaiset vaikutukset Suomeen noin 955 milj. ja Kainuuseen 720 milj. euroa / vuosi). Hanke lisää Kainuun metsien jalostusta omassa maakunnassa ja vahvistaa ratkaisevasti metsäbiotalouden liiketoimintaekosysteemiä Kainuussa. Kuhmon Woodpolis puutuoteteollisuusalueelle tullut ja tulossa merkittäviä investointeja. Bioetanolin tuotanto Kajaanissa on laajenemassa. Kajaanin Yo-keskus kehittää biotalouden tutkimus-yritys -yhteistyöhön fokusoituvaa biotalouden TKI ekosysteemiä (keskeistä on metsäbiotalouden sivuvirtojen tutkiminen ja tavoitteena uudet tuotteet, yritykset ja teolliset investoinnit Kainuuseen, esim. ligniinin jalostaminen biopohjaiseksi liimaksi (Kajaani) ja hyödynnettäväksi puutuoteteollisuuden komponenttien rakentamisessa (Woodpolis). **Kainuun metsäbiotalouden kasvu vahvistaa alueen ilmastokädenjälkeä sekä veto- ja pitovoimaa. Tarvitaan investointien toteuttavuus selvitys vauhdittamaan strategisia investointeja.**

Kehittämisen kärjet/ haasteet/mahdollisuudet

Kainuun metsäbiotalouden **ja siihen liittyvän tutkimusinfrastruktuurin ja ilmastokädenjäljen vaatimien investoinnin toteutettavuus selvitys**

Tavoite

1) Ajantasainen kuva Kainuun metsäbiotalouden investointien edellytyksistä ja kohdentamisesta: toimintaympäristön muutokset ja niiden vaikutukset strategisten investointien toteutettavuuteen ja kohdentamiseen. Tilannekuva: toteutuneet metsäbiotalousinvestoinnit, markkinakysyntä: bioetanoli ja puurakentaminen, sivuvirtojen potentiaalisten jalosteiden kysyntä ja näkymät; **tutkimusinfrastruktuurin ja ilmastomuutoksen edellyttämät investointitarpeet jne.** 2) Strategisten metsäbiotalouden teollisten investointien toteutumisen varmistaminen

Poikkihallinnollisuus: Merkitse, mihin eri ALKE-päätöksen osa-alueisiin kehittämisen kärjet liittyvät

☒	Ilmastomuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen	☒	Osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana
☒	Kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet	☐	Osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy
☐	Uudistuva elinkeinoelämä ja TKI-toiminnan vauhdittaminen	☒	Aluekehittämisen toimintamalli

3. Investointien turvaaminen

Toimenpiteet 1–3 kpl	Vaikutukset	Johtopäätökset: Maakunnan ja valtioneuvoston välineet
Kainuun metsäbiotalouden ja siihen liittyvän tutkimusinfrastruktuurin ja ilmastokädenjäljen vaatimien investointien toteutettavuusselvitys.	Saadaan ajantasainen kuva Kainuun metsäbiotalouden ja siihen liittyvän tutkimusinfrastruktuurin ja ilmastokädenjäljen vaatimien investointien edellytyksistä sekä linjaukset vireillä olevien investointien strategisesta kohdentamisesta tilannekuvan edellyttämällä tavalla.	Kainuu: 1) metsäbiotalouden strategiatyö 2022, 2) investointistrategiatyö 2022. EAKR rahoitusta metsäbiotalouden kehittämiseen VN: kohdennettuja resursseja Kainuun metsäbiotalouden investointien toteutettavuusselvitykseen
Jouni Ponnikas / Kainuun liitto		